

Öğretim ilke ve Yöntemleri

Doç. Dr. Necdet AYKAÇ

4. Baskı

 PEGEM
AKADEMI

Doç. Dr. Necdet AYKAÇ

ÖĞRETİM İLKE VE YÖNTEMLERİ

ISBN 978-605-364-694-5
DOI 10.14527/9786053646945

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2018, PEGEM AKADEMI

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik, kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayinevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayinevidir**. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** ve **Pegemindex.net** tarafından yayınları taranmaktadır; indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilmektedir.

1. Baskı: Şubat 2014, Ankara
4. Baskı: Eylül 2018, Ankara

Yayın-Proje: Ümit Dilaver
Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kuşcuoğlu
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Salmat Basım Yayıncılık Ambalaj Sanayi Tic. Ltd. Şti.
Büyük Sanayi 1. Cadde 95/1 İskitler/ANKARA
Tel: 0312-3411020
Faks: 0312-3413050

Yayıncı Sertifika No: 36306
Matbaa Sertifika No: 26062

İletişim

Karanfil 2 Sokak No: 45 Kızılay / ANKARA
Yayınevi: 0312 430 67 50 - 430 67 51
Yayınevi Belgeç: 0312 435 44 60
Dağıtım: 0312 434 54 24 - 434 54 08
Dağıtım Belgeç: 0312 431 37 38
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net

Babam Hüseyin

Annem Güldane

ve Kızım Güneş'e

sevgilerimle

Doç. Dr. Necdet Aykaç

Necdet AYKAÇ, 1966 yılında, Çorum-Alaca'da doğdu. 1989 yılında, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Eğitim Programları ve Öğretimi Bölümü'nden mezun oldu. 1993 yılında Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Programları ve Öğretimi Bölümü'nde Yüksek Lisans öğrenimini ve 2005 yılında da Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü, Eğitim Programları ve Öğretimi Bölümü'nde Doktora öğrenimini tamamladı. Aynı yıl Çağdaş Drama Derneği'nden "Yaratıcı Drama Liderliği" sertifikasını aldı. Hâlen Çağdaş Drama Derneği Muğla Temsilciliği görevini yürütmektedir.

1993 yılında Esenler Köyü'nde sınıf öğretmeni olarak göreve başladı. 2000 yılına kadar Ankara Köstence İlköğretim Okulu, Hasan Oğlan Öğretmen Lisesi, Osman Gazi İlköğretim Okulu, Şehit Mehmet Altanlar İlköğretim Okulu gibi okullarda, Sınıf Öğretmenliği, Rehber Öğretmenlik ve Öğretmen Meslek Dersleri öğretmenliği yaptı. 2000-2003 yılları arasında Keçiören Vildan Nurettin Demirer İlköğretim okulunda okul müdürlüğü yapan yazar, 2003 yılında bu görevinden istifa ederek bir süre daha Bekir Gökdağ Lisesi, Barış Yolu İlköğretim Okulu, Hun İlköğretim Okulu, 19 Mayıs İlköğretim Okulu ve Bağlum İlköğretim Okulunda Sınıf ve Rehber Öğretmeni olarak görev yaptı. 2005'in Mart ayında 19 Mayıs Üniversitesi, Sinop Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı'nda öğretim görevlisi olarak göreve başladı. 2005 Haziran'ında Dr.; Temmuz'unda ise Yrd. Doç. unvanını aldı. Sinop Eğitim Fakültesi'nde Dekan yardımcılığı, İlköğretim Bölüm Başkanlığı ve BÖTE Bölüm Başkanlığı görevlerini yürüttü.

2007 yılında Muğla Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü Eğitim Programları ve Öğretimi Anabilim Dalı'nda öğretim üyesi olarak çalışmaya başlayan yazar, 2013 yılında Eğitim Programları ve Öğretimi alanında Doçent unvanını aldı. Hâlen Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğretim üyeliği görevini sürdüren yazarın eğitim programları ve öğretim alanında ulusal ve uluslararası çok sayıda yayını bulunmaktadır. Yazar lisans ve yüksek lisans düzeyinde "Program Geliştirme", "Program Değerlendirme", "Öğretim Model ve İlkeleri" "Öğretim Teknolojisi ve Materyal Tasarımı", "Öğretim İlke ve Yöntemleri", ve "Drama" derslerini yürütmektedir.

ÖN SÖZ

Bir ülkenin eğitim sistemi genel olarak ele alındığında, öğrenci, öğretmen, öğretim programı ve eğitim ortamı olmak üzere dört temel değişken ile bunların her biriyle ilgili sayılamayacak kadar çok alt değişkenin karşılıklı ilişkilerinden oluştuğu görülebilmektedir. Bu yönüyle etkili bir öğrenme süreci oluşturmanın yolu bütün sözü edilen bu değişkenlere yeterince önem verilmesine bağlı görünmektedir. Ancak bütün bu değişkenler içerisinde en önemli öğelerden biri öğrenme-öğretim sürecinin biçimlendiricisi ve rehberi konumunda olan öğretmendir. Bu açıdan bakıldığında nitelikli öğretmen yetiştirme bir ülkenin geleceği açısından oldukça önemlidir. Yeterli niteliğe sahip olmayan öğretmenlerin görev yaptığı bir eğitim sisteminde, eğitim programları ve eğitim ortamı ne kadar iyi hazırlansa hazırlansın etkili bir öğrenme sürecinin oluşması mümkün görünmediği gibi eğitim sisteminde birçok sorunun yaşanması da muhtemel görünmektedir.

Bu çerçevede, ülkemiz eğitim sisteminde yaşanan sorunların önde gelen nedenleri arasında, istenilen kalitede öğretmenin yetiştirilememesi ve buna bağlı olarak özlenen etkili ve kalıcı öğrenmeye elverişli öğretim süreçlerinin hayata geçirilememesi gelmektedir. Bu noktadan hareketle, bu eser, istenilen yeterlilik ve donanımda öğretmenlerin yetiştirilmesine ve her düzeyde eğitim kademesinde etkili ve verimli eğitim süreçlerinin gerçekleştirilmesine katkıda bulunmak üzere hazırlanmıştır.

Anılan amaçla hazırlanan eser, "Eğitimle ilgili Temel Kavramlar, Eğitim Programı ve Program geliştirme", "öğrenme - öğretme süreci ve öğretimde planlama", "Eğitim Teknolojisi ve Öğretim", "İletişim ve Öğrenme, Öğrenme – öğretim İlkeleri", "Çoklu Zekâ Kuramı, Yapılandırmacı Yaklaşım, Aktif Öğrenme, İşbirliğine Dayalı Öğrenme ve Beyin Temelli Öğrenme", "Öğrenme- Öğretim Modelleri, Öğretim stratejileri, Yöntem ve Teknikler", "Aktif Öğretim Yöntem ve Teknikleri" olmak üzere yedi temel bölümden oluşmaktadır. İlk iki bölümde, genel olarak eğitim, öğretim, eğitim programı, öğretim programı ve program geliştirme ile ilgili genel kavramlar üzerinde durulmakta, eğitim programı tanıtılmakta ve programın planlanma süreci, uygulanması ve denenmesine yönelik olarak izlenen süreçler açıklanmaktadır. Üçüncü bölümde, eğitim teknolojilerinin öğretimde uygulanması geniş şekilde ele alınmaktadır. Dördüncü bölümde, iletişimin öğrenme ortamı açısından öneminden hareketle, daha etkili ve kalıcı öğrenmeyi sağlayabilecek iletişim süreçleri üzerinde durulmaktadır. Beşinci bölümde ise aktif bir öğrenme ve öğretme ortamının yaratılması açısından önemli yaklaşımlar içeren, Aktif Öğrenme, Yapılandırmacı Yaklaşım, Çoklu Zekâ Kuramı, İşbirliğine Dayalı Öğrenme ve Prof. Dr. Bilal Duman tarafından yazılan Beyin Temelli Öğrenme üzerinde

durulmaktadır. Altıncı bölümde ise, Öğrenme – Öğretme sürecinde etkileri olan modeller, Öğrenme ve öğretme stratejileri üzerinde durulmaktadır. Son bölüm de çalışmanın temel felsefesini oluşturan yapılandırmacı öğrenmenin uygulanmasına dönük aktif öğrenmeyi içeren öğretim yöntem ve teknikleri, örnek etkinliklerle desteklenerek ayrıntılı şekilde açıklanmaktadır.

Eğitim ve öğretim süreçlerinin bütün yönleriyle ayrıntılı şekilde ele alındığı bu çalışma, yüksek öğrenim kurumlarında öğrenim gören öğrenciler için yardımcı ders kitabı, öğretmenler ve eğitim araştırmacıları açısından ise, temel başvuru kaynağı niteliği taşımaktadır. Bu bağlamda, hiç bitmeyecek öğrenme sürecinden geçen bütün öğrencilere ve insan yetiştirme projesine omuz veren öğretmen ve eğitim araştırmacılarına yararlı olacağına umuyorum.

Bu kitabın temelini Natürel Yayınları tarafından 2005 yılında birinci baskısı, 2009 yılında ikinci baskısı yapılan Aktif Öğretim Yöntem ve Teknikleri kitabı oluşturmuştur. Bu kitap Aktif Öğretim Yöntemleri ve Teknikleri kitabının genişletilmiş ve geliştirilmiş hâlidir. Bu yönüyle kitapta öğretmen adaylarının ve öğretmenlerin ihtiyaç duyabileceği konulara yer verilmeye çalışılmıştır.

Öğretim İlke ve Yöntemleri kitabının oluşması sürecinde değerli meslektaşlarımın ve sevgili öğrencilerimin gerek kaynak sağlama gerekse kitaptaki eksikliklerin düzeltilmesinde önemli katkıları olmuştur. Katkılarından dolayı özellikle Arş. Gör. Özkan Çelik, Yüksek Lisans Öğrencisi Ersin Atar, Doktora Öğrencisi Çetin Toraman, ve Arş. Gör. Hilal Bilgin'e candan teşekkür ediyorum. Ayrıca çalışmaya etkinlikleri ile destek veren Dr. Öğr. Üyesi Murtaza Aykaç, Arş. Gör. Özgür Ulubey, Arş. Gör. Özkan Çelik, Yüksek Lisans Öğrencisi Ersin Atar, Öğretmen Songül Başbuğ, Öğretmen Tülin Şiir, Yüksek Lisans Öğrencisi Sedat Altıntaş, Araş. Gör. Hilal Bilgin ve çalışmada desteğini esirgemeyen Esin Avcı Aykaç'a teşekkür ediyorum.

Kitabın hazırlanmasında en çok emek, ilköğretimden doktora öğrenimine kadar beni yetiştiren sevgili hocalarıma aittir. Kitabın hazırlanmasında değer verdiğim bu hocalarımla etkisi kaynak eser olarak da kendini göstermektedir. Değerli hocalarıma katkılarından dolayı candan teşekkür ediyorum. Hocalarımla hepsinin adını saymasam da özellikle bilimsel bir bakış kazanmamda desteğini esirgemeyen yüksek lisans tez danışmanım Prof. Dr. Dilek Gözütok ve Doktora tez danışmanım Prof. Dr. Halil İbrahim Yalın'a öncelikle teşekkürü bir borç biliyorum.. Ayrıca benim yetişmemde ve düşün dünyamın zenginleşmesinde her türlü emeği ve katkısını sunan değerli hocalarımla Prof. Dr. Fatma Varış'a, Prof. Dr. Hafize Keser'e, Prof. Dr. İnci San'a, Prof. Dr. Cahit Kavcar'a, Prof. Dr. İlhan Sezgin'e her zaman yardımlarını esirgemeyen değerli hocam Prof. Dr. Nurdan Kalaycı'ya, kitaptaki

Yaratıcı Drama bölümünü yazan arkadaşım ve drama hocam Prof. Dr. H. Ömer Adıgüzel'e ve "Beyin Temelli Öğrenme" bölümünü yazan değerli meslektaşım Prof. Dr. Bilal Duman'a ve beni akademik hayatla buluşturan ve çalışmalarımı sürekli teşvik eden sayın hocam Prof. Dr. Erdoğan Başar'a candan teşekkür ediyorum.

Kitabın yayına hazırlanmasında düzenlenmesinde ve basımında her türlü desteği veren başta Servet Sarıkaya olmak üzere tüm Pegem Akademi çalışanlarına teşekkür ediyorum.

Kitabın, öğrencileri kır çiçeği olarak gören ve ilk günkü öğretmenlik heyecanını ve öğrenme arzusunu yüreğinde yaşatan tüm öğretmenlere ve öğretmen adaylarına yararlı olmasını diliyorum.

Doç. Dr. Necdet AYKAÇ

Muğla-2018

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	vii
-------------	-----

BÖLÜM 1

EĞİTİMLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR

Eğitim Programı ve Program Geliştirme	1
Müfredat Programı	5
Eğitim Programı	5
Öğretim Programı.....	7
Ders Programı	8
Eğitim-Öğretim ve Ders Programı Arasındaki Farklar	11
Eğitim Programının Temelleri.....	13
Sosyolojik Temel.....	14
Felsefi Temel	15
İdealizm.....	16
Realizm.....	17
Pragmatizm.....	17
Varoluşçuluk (Egzistansiyalizm).....	18
Daimicilik (Prennializm)	19
Esasicilik (Essentializm).....	19
İlerlemecilik (Progresivizm)	20
Yeniden Kurmacılık (Reconstructionism).....	21
Psikolojik Temel	21
Eğitim Programının Öğeleri	23
Hedefler (Kazanımlar).....	24
İçerik	36
Öğrenme-Öğretme Süreci.....	39
Değerlendirme.....	39
Tanıma ve Yerleştirmeye Dönük Değerlendirme.....	40
Öğrenmeleri İzlemeye Dönük Değerlendirme.....	41
Öğrenme Düzeyini Belirlemeye Dönük Değerlendirme	41

Eğitim-Öğretim Programının Faydaları	41
İyi Bir Eğitim Programının Özellikleri.....	42
Eğitimde Program Geliştirme Süreci.....	43
Program Geliştirme ve Program Düzenleme	44
Program Tasarımı Hazırlama	46
Eğitimde Program Tasarım Yaklaşımları	47
Konu Merkezli Program Yaklaşımları	48
Konu Alanı Yaklaşımı.....	48
Geniş Alanlara Göre Program Geliştirme Yaklaşımı	49
Disiplin Alan Yaklaşımı.....	49
Süreç Yaklaşımı	49
Öğrenci Merkezli Yaklaşımlar	49
Çocuk (Öğrenci) Merkezli Yaklaşım	49
Etkinliğe Dayalı Yaklaşım	50
Hümanistik Yaklaşım	51
Romantik (Radikal) Yaklaşım	51
Problem (Sorun) Merkezli Program Yaklaşımları ve Özellikleri.....	52
Yaşam Şartları Yaklaşımı.....	52
Çekirdek Program Yaklaşımı.....	53

BÖLÜM 2

ÖĞRETME - ÖĞRENME SÜRECİ

ÖĞRETİMDE PLANLAMA

Öğretim Sürecinin Basamakları	60
Planlama	61
Öğretimde Planlama	63
Plan Yapmanın Önemi ve Gerekliliği	65
Öğretim Sürecinde Planlı Çalışmanın Yararları.....	65
Plan Yapmanın İlkeleri	66
Öğretimde Uygulanan Plan Çeşitleri.....	67
Yıllık Plan	67
Ünite Planı.....	68
Ünitelendirilmiş Yıllık Plan	68
Ünitelendirilmiş Yıllık Planın Yapılışı	69
Sosyal Bilgiler Dersi Ünitelendirilmiş Yıllık Plan Örneği.....	71
Ders Planı	72
Etkinlik Planı	74
Öğrenme ve Öğretme Etkinlikleri.....	75
Ders Planı Hazırlama İlkeleri	79
Uygulama.....	80
Ölçme ve Değerlendirme	80
Alternatif Değerlendirme Yöntemleri.....	82

BÖLÜM 3**EĞİTİM TEKNOLOJİSİ VE ÖĞRETİM**

Eğitim Teknolojisi ve Öğretmen.....	86
Öğrenme-Öğretme Sürecinde Araç-Gereçlerin Yeri ve Önemi.....	89
Öğretmenin, Eğitim Teknolojisinin Eğitime Uygulanmasında Görevleri.....	93
Sınıfta Öğretmenin Rolü	95
Öğrencide Bireysel Ayrımlıklar.....	96
Eğitim Ortamının Düzenlenmesi.....	97
Sınıf Düzenlemesi.....	98
U Şeklinde Sınıf Düzenlemesi	102

BÖLÜM 4**İLETİŞİM VE ÖĞRENME**

Öğrenme -Öğretim İlkeleri.....	103
Öğrenme Durumları ve Öğretim Yöntemleri.....	109
Öğrenme ve Öğretim İlkeleri.....	113
Amaca Dönüklük İlkesi.....	113
Öğrenciye Görelik İlkesi.....	114
Aktiflik İlkesi.....	114
Somuttan Soyuta İlkesi.....	115
Yakından Uzağa İlkesi.....	115
Kolaydan Zora, Basitten Karmaşığa İlkesi.....	116
Bilinenden Bilinmeyene İlkesi.....	116
Yaşama Uygunluk İlkesi	117
Öğretim Etkinliklerine İlişkin Öğrenme İlkeleri.....	117

BÖLÜM 5

ÇOKLU ZEKÂ KURAMI, YAPILANDIRMACI YAKLAŞIM, AKTİF ÖĞRENME, İŞBİRLİKLİ ÖĞRENME VE BEYİN TEMELLİ ÖĞRENME

Çoklu Zekâ Kuramı.....	119
Eğitimde Niçin Çoklu Zekâ Gereklidir?.....	124
Yapılandırmacı Yaklaşım	124
Aktif Öğrenme.....	129
İşbirliğine Dayalı Öğrenme.....	133
İşbirliğine Dayalı Öğretimin Yararları.....	135
İşbirliğine Dayalı Öğretimin Temel İlkeleri.....	135
İşbirliğine Dayalı Öğrenme Teknikleri.....	136
Öğrenci Takımları ve Başarı Bölümleri (ÖTBB).....	137
Takım–Oyun–Turnuva (TOT).....	137
İşbirliğine Dayalı Birleştirilmiş Okuma ve Kompozisyon	138
Takım Destekli Bireyselleştirme (TDB)	138
Ayrılıp Birleşme Tekniği (ABT)	139
Karşılıklı Sorgulama (KS)	139
Beyin Temelli Öğrenme.....	140
Beyin Yarım Küreleri ve Görevleri.....	141
Beynin Lobları ve Fonksiyonları.....	141
Beyin Yeni İçeriği Nasıl Öğrenir?.....	142
Beyin Temelli (öğrenme) Araştırma Doğurguları Nelerdir?.....	142
Beyin Temelli Öğrenme Nedir?.....	143
Neden Beyin Temelli Öğrenmeye Gereksinim Duyulmaktadır?.....	143
En İyi Öğrenme Ne Zaman Olur?.....	144
Beyin Temelli Öğrenmenin Genel Amaç ve Koşulları.....	145
Beyin Temelli Öğrenmenin Genel İlkeleri.....	145
Beyin Temelli Bir Sınıf Atmosferi Oluşturmaya İlişkin İpuçları.....	146

BÖLÜM 6

ÖĞRENME - ÖĞRETME MODELLERİ

Öğretme Stratejileri, Yöntem ve Teknikler.....	149
Carroll'un Okulda Öğrenme Modeli.....	149
Bloom'un Tam Öğrenme Modeli.....	150
İşaretler (İpuçları).....	150
Katılma.....	151
Pekiştirme.....	152
Öğrenciye Yol Gösterme.....	152
Geri Bildirim ve Düzeltme.....	153
Motivasyon.....	153
Bireyselleştirilmiş Öğretim Modeli.....	154
Gagne'nin Öğrenme Modeli.....	155
Programlı Öğretim.....	156
Program Modelleri.....	157
Bilgisayar Destekli Öğretim.....	158
Öğretme Stratejileri.....	163
Sunuş Yoluyla Öğretme Stratejisi.....	163
Buluş Yoluyla (Keşfetme) Öğretme Stratejisi.....	165
Araştırma ve İnceleme Yoluyla Öğretme Stratejisi.....	167
Öğrenme Stratejileri.....	167
Öğrenme Stilleri.....	170
Kolb Öğrenme Stili Modeli.....	171
Dunn ve Dunn'ın Öğrenme Stili Modeli.....	175
Sarasin'in Öğrenme Stili Kuramı.....	177
Gregorc'un Öğrenme Stilleri Modeli.....	179

BÖLÜM 7

AKTİF ÖĞRETİM YÖNTEM VE TEKNİKLERİ

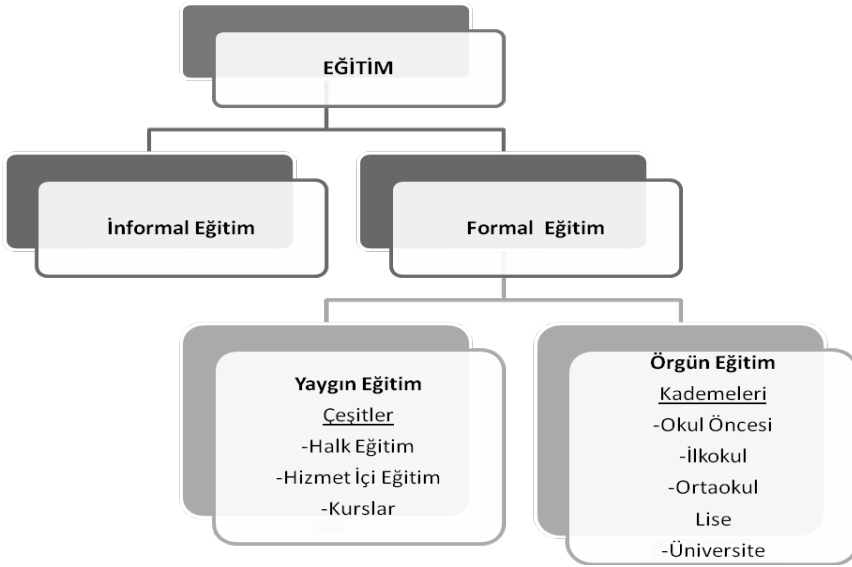
Öğretim Yöntemleri	181
Öğretim Yöntemlerinin Seçimini Etkileyen Faktörler.....	182
Aktif Öğretim Yöntemleri	184
Soru-Cevap Yöntemi.....	186
Grupla Çalışma Yöntemi	189
Tartışma Yöntemi	193
Büyük Grup Tartışması	195
Küçük Grup Tartışması (Vızıltı Grupları) Tekniği	196
Panel.....	200
Zıt Panel.....	201
Kartopu.....	204
Sempozyum	204
Kollegyum	205
Konferans	205
Münazara.....	206
Workshop	206
Akvaryum (İç Çember)	207
Beyin Fırtınası Tekniği	210
Görüş Geliştirme Tekniği.....	214
Altı Şapkalı Düşünme Tekniği.....	220
Konuşma Halkası Tekniği	225
Örnek Olay Yöntemi	228
Senaryo Temelli Öğrenme	235
Sözlü Tarih	239
Gösteri (Demonstrasyon) Yöntemi.....	240
Bireysel Çalışma Yöntemi.....	243
Proje Yöntemi	244
Gezi ve Gözlem Yöntemi.....	246
Deney Yönetimi	249
Problem Çözme Yöntemi	251
Balık Kılçığı.....	257
Yaratıcı Drama Yöntemi	258

Yaratıcı Dramada Aşamalar	261
Yaratıcı Dramanın Özellikleri.....	263
Yapılandırmacı Yaklaşım ve Yaratıcı Drama İlişkisi	264
Dramatizasyon ve Rol Oynama Tekniği.....	274
Öykü Oluşturma Tekniği.....	277
İstasyon Yöntemi	278
Benzetişim Tekniği.....	280
İş Başında Eğitim	281
Mikro Öğretim.....	283
Kavram Çatışması Yaratma Tekniği.....	283
Zincirleme Benzetim Tekniği	285
Kavramsal Karikatür	285
Eğitsel Oyunlar	286
Örnek Oyunlar	288
Kavram Öğretimi ve Kavram Haritası.....	293
Zihin Haritaları.....	297
Kaynaklar.....	299
Ek.1 U Biçiminde Oturma Düzeni Şekli	309
Ek.2 6 Kişilik Grup Çalışma Düzeni Şekli	310
Ek.3 4 Kişilik Grup Oturma Düzeni Şekli.....	311
Ek.4 Çember Düzeni Şekli	312
Ek.5 Grup Değerlendirme Formu.....	313
Ek.6 Grup Değerlendirme Formu.....	314
Ek.7 Grup Öz Değerlendirme Formu.....	315
Ek.8 Proje Değerlendirme Ölçeği.....	316
Ek.9 Sosyal Bilgiler Öğrenci Ürün Dosyası.....	317
Ek.10 Öğrenci Ürün Dosyası Değerlendirme Formu.....	318
Ek.11 Bunları Öğrendim	319
Ek.12 Bunları Öğrendim	320
Ek.13 Sosyal Bilgilere Yönelik Tutum Ölçeği.....	321
Ek.14 Performans Ödevi.....	322
Ek.15 Dereceleme Ölçeği.....	323
Ek.16 Açık Uçlu Soru.....	324
Ek.17 Örnek Etkinlikler.....	325

1. BÖLÜM

EĞİTİMLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR

EĞİTİM PROGRAMI VE PROGRAM GELİŞTİRME

Bir toplumun kalkınması, gelişmesi ya da geri kalması ülkede uygulanan eğitim sistemi ve uygulanan eğitim programları ile doğrudan bağlantılı görünmektedir. Eğitim, üzerinde tartışılan birçok sorunun kaynağı olarak gösterilmiştir. Çevre sorunlarından, ülkenin geri kalmışlığına ve istenen nitelikte bireyler yetiştirilemesine kadar birçok sorunda elbette eğitim tek neden olmamasına karşın önemli bir rol oynamaktadır. Bu sorunun bilincinde olan eğitim bilimciler ve uygulayıcıları, “Eğitim nedir, nasıl bir eğitimle istenen amaçlara ulaşılabilir, eğitim programları nasıl hazırlanır ve uygulanırsa daha etkili sonuçlar alınabilir, öğrenciler

nasıl daha etkili öğrenebilir?” vb. sorulara yanıt aramışlardır. Bu bölümde temel kavramlara kısaca değinilerek eğitim programı ve program geliştirme üzerinde kısaca durulacaktır.

Ertürk'e (1994: 12) göre eğitim, “bireyde istendik yönde davranış değiştirme süreci” olarak tanımlanmaktadır. Eğitimcilerin önemli bir kısmı tarafından kabul gören bu tanımda öne çıkan iki kavram “istendik” ve “eğitimin bir süreç” sonucunda oluştuğudur. “İstendik” kavramından, bireyde istenen özelliklerin belirli plan ve program dahilinde yürütülmesi, tesadüflere bırakılmaması anlaşılmaktadır. Bu açıdan bakıldığında, eğitim süreci çocuğun doğumundan ölümüne kadar olan uzun bir süreci kapsamaktadır. Bireyde eğitim, başta aile olmak üzere, yaşadığı ortamlarda ve daha sonra da eğitimin planlı olarak yürütüldüğü okullarda devam etmektedir. Eğitimin okulda belli bir plan ve program dahilinde yürütülen kısmına “öğretim” denilmektedir. Bu açıdan bakıldığında öğrenme ve öğretme kavramları birbirlerini tamamlayan iki kavramdır. Bu süreç öğrenci açısından değerlendirildiğinde öğrenme olarak adlandırmaktadır.

“Öğrenme”, davranışta ve potansiyel davranışta, yaşantı ürünü olarak meydana gelen nispeten kalıcı izli değişimdir (Senemoğlu, 2003: 94).

Öğrenme ürünü olan davranışlar, genel olarak iki yolla kazanılmaktadır. Bunlar, planlı eğitim yoluyla (kasıtlı kültürlenme ürünü davranışlar) ya da gelişigüzel kültürlenme ürünü olan davranışlardır (Senemoğlu, 2003: 98). Planlı eğitimle daha çok okullarda ya da farklı kurumlarda belirli bir plan ve program dahilinde istendik davranışlar kazandırılmaya çalışılmaktadır. Bu istendik davranışları okullarda her zaman kazandırmak mümkün olmadığı gibi bazen de istenmeyen davranışlarda oluşabilir. Bu davranışların oluşması, hazırlanan ve uygulamaya konan program kadar, eğitim ortamı, yakın çevre, öğretmen vb. birçok faktörden etkilenmektedir. Ancak eğitimde istenen davranışları çoğaltmak eğitim programlarının etkili bir biçimde hazırlanması, uygulanması ve zengin bir öğrenme öğretim ortamı yaratmakla mümkün olabilecektir. Eğitimde öngörülen hedeflere ulaşılması, planlı ve programlı bir çalışma yürütülmesini gerekli kılmaktadır. Okulda yürütülen eğitim faaliyetlerinin başarısı da yapılan her türlü etkinliğin belirli bir plan ve program dâhilinde yürütüldüğünde etkili olabilecektir.

Eğitim bir yandan okullarda planlı ve programlı olarak formal yolla yürütülürken diğer yandan bireyin doğumundan hatta anne karnından başlayarak ölümüne kadar olan yaşam süreci içinde aile, akran grupları, iletişim araçları, iş yaşamı ve yaşadığı toplumsal ve kültürel çevreden etkileşimleri yoluyla informal bir eğitim süreci ile birçok davranışlar kazanarak devam etmektedir. Bu davranışlar bazen toplum tarafından olumlu bazen de olumsuz olarak kabul edilse de gelişen bilim ve teknoloji-